

4. da zna brati in pisati slovenski.

Ubožni učenci morejo tudi dobiti štipendije po 60, oziroma 50 forintov.

Prosilci za štipendije imajo predložiti:

1. ubožni list,

2. spričevalo o poštenem vedenji, in

3. potrdilo, da so delali uže dve leti za kovaške pomočnike. Prošnje z le temi spričevali imajo poslati vsaj do 15. decembra glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani, ali pa vodstvu podkovske šole.

Šola traja od konca decembra 1898 leta. Kdor dobro prebije preskušnjo, more po postavi iz 1873. leta dobiti patent podkovskega mojstra, ker sedaj ne more nihče brez preskušnje postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec si ima za šolski čas skrbeti le za živež in stanovanje ter za potrebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmerom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih boleznij, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živinskih in mesovnih, zatorej naj bi skrbela županstva, da dobode vsaka občina vsaj po enega dobrega kovača in živinskega in mesovnega oglednika.

Ivan Murnik,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis Trsteniški,

začasni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 27. in 28. junija t. l., in sicer: 26. junija skušnja iz podkovstva za kovače, kateri niso obiskavali podkovske šole, 28. junija pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, kateri hočejo delati to skušnjo, naj se oglase pri podpisnem vodstvu do 15. dne junija t. l.

Vodstvo podkovske šole v Ljubljani

dne 2. maja 1898.

Dr. Karol vitez Bleiweis Trsteniški.

Poučni in zabavni del.

O Raičevi 70letnici.

Slavimo slavne može!

Minolo je 70 let, odkar je blagega spomina pokojni Božidar Raič, veliki povspeševatelj vsestranskega napredka narodovega in jeden najnavdušenejših zagovornikov njegovih svetih pravic, zagledal luč sveta. Pričakoval sem, da se bo te prilike lotila kaka zmožnejša sila, da bode kakšno spretnejšo pero bodrilo današnje

narodnjake k posnemanju R. napornega, akoravno največkrat nehvaležnega delovanja. A čakal sem do sedaj zastoj.

Pisalo in kritikovalo se je o Raičevem delovanju že mnogo, a mislim, da še vse premalo in ako že ne iz drugih vzrokov, pa vsaj iz tega, da velikih mož ne proslavljamo nikoli dovolj. Čem večkrat slišimo ali čitamo o njihovem slavnem in požrtvovalnem delovanju, temvečkrat nas — ako smo blagega srca — nagiba k posnemanju, če že ne v velikem, pa kolikor kdo more, rajše potem še s svojimi skromnimi močmi pripomore dovrševati zgradbe, katero so velikani, kot Raič začeli in tudi ne vsakokrat napredovali brezvspešno. Napotil sem se tedaj jaz s svojimi skromnimi močmi v naslednjih vrsticah obuditi zopet spomin na pokojnega nepozabnega nam Raiča ter s tem nekoliko pripomoči, da bi se v rodoljubih slovenskih vsaj nekoliko vzbudilo tistega navdušenega, vsestranskega delovanja za napredek milega nam naroda slovenskega, kakor ga je imel blagi pokojnik v tako obilnej meri. Ne pričakujte pa od mene nikakega vsestranskega in natančnega življenjepisca R. nego dodati hočem iz njegovega življenja in delovanja nekaj podrobnostij, katere so morebiti večini neznane, a po mojej nemerodajnej sodbi vredne, da se otmejo pozabljivosti, osobito, ker osvetljujejo Raičev velik in jeklen značaj v vsem njegovem delovanju.

B. Raič se je rodil 1827. l. — dan mi ni natančno znan, svoj god je obhajal o sv. Matiji svečana meseca pri sv. Tomažu, v lepih Slovenskih goricah. Bil je sin revnih želorjev, ki so imeli gorico v imenitnem kraju, od koder je pozneje tudi blagi pokojnik dobival prav izvrstno vinsko kapljico. V svojej mladosti je živel, kakor je pri naših kmečkih ljudeh navada; a kakor mi je njegova mati pravila, bil je prav živ, a ob jednom razumen deček. Vsaka najmanjša stvar ga je zanimala do skrajnosti. O pohajanju v domačo šolo, tožil je pozneje mnogokrat, kako je učitelj njemu in sodrugom vtepaval v glavo in po hrhtu kl . . . „švabščino“. Radi katekizma so se učenci itak morali priučiti naščini toliko, da so znali čitati vsako slovensko knjigo. To je bilo za našega Matijčka veselje, da je tudi razumel, kar je čital. O to-poglavi pedagogi, odločevajoči še dan danes o šolstvu slovenskega naroda! Pojte se učiti razsodbe o učenju v materinščini k neumnej, neukej deci! — Ni bilo knjige dobiti v celej bližnji okolič, da bi je mladi Matijček ne bil prečital, a tudi časa si je k temu samovoljno prisvajal. Kadar koli so ga njegovi roditelji silili k delu, skril se je, ako je le mogel in čital kako knjigo. Oče ga je odločil učiti se sodarstva. Matijček je bil prav priden, a knjige so mu vedno rojile po glavi. Prigodilo se je nekoč, da je Matijček zamislivši se popolnem v zapopadek ravno kar prebravše knjige, pozabil izvršiti mojstrov ukaz. To je slednjega razsrdilo tako, da je pognal mlademu učencu kladivo v hrbet. Ta dogodjaj ga je tako užalostil, da je takoj zapustil mojstra in se odpravil domov. Da ni imel doma nič prijetnega pričakovati,

vedel je naprej. Po daljšem in vednem moledovanju ter s pomočjo skrbne matere, da se oče pogovoriti ter pošlje Matijčka v Varaždin na Hrvaško v latinske šole. Godilo se mu je ondi, kakor drugim slovenskim revnim dijakom; z doma so mu pošiljali in prinašali potrebna jedila in včasih tudi obleko. A ker je bil nadarjen deček — vedne med prvimi: drugi ali tretji — začel se je kmalu s poučevanjem drugih, služiti „za potrebo“. V višji gimnaziji si je skoraj vse, kar je potreboval, prikvartal; igral je vedno z veliko premišljenostjo in razsodnostjo, tudi v poznejših letih in vsakokrat je po končanej igri pošteno okrcal nepazljivca, bodi si mu sodrug, ali nasprotnik pri igri. Med igro je vedno molčal. Porabljal je vsako tudi najmanjšo priliko za bistrenje uma in razsodnosti pri bližnjiku. — Sedmi in osmi razred, ali takratno filozofijo je dokončal v kraljevem Zagrebu, kjer se je moral vežbati v „barbarskem madjarskem jeziku“ in v katerem je vrlo dobro napredoval. Vpisavši se v Gradcu v bogoslovnico zahajal je z drugimi Slovenci k blagega spomina pokojnemu profes. dokt. Muršču učiti se slovenščine. Baval se je s staroslovenščino in to ves čas svojega življenja z veliko navdušenostjo in takim vspehom, da mu je bil v tem, kakor g. doktor Glaser istinito piše, malokdo kos. Znal je vse slovenske jezike; a najbolje: srbo-hrvatsko, bolgarsko, rusko in češko. V svojej mladosti je bil spisal v poljščini kratko filozofijo, ktero so sami Poljaki pohvalno odobraval, a ostala je v rokopisu. Razumeval je tudi vse druge evropske jezike kulturnih narodov tako, da je lahko z haskom čital njihove klasike. Dokončavši bogoslovne nauke postal je učitelj ne samo slovenščine, kakor je večkrat javljeno, nego kakor mi je sam pravil, tudi latinščine, grščine, nemščine, zgodovine in zemljepisja na mariborskej gimnaziji, kjer je učiteljeval od 1853—1860. l. Po velikem naporu uvedel je v višjih razredih pouk staroslovenščine. Njegovi učenci se ga spominjajo kot strogega, a vestnega, pravičnega in izbornega učitelja.

Kot učitelju na mariborskej gimnaziji, prigodilo se mu je, da so ga pri nepozabnem pokojnem knezu in vladiki Slomšku tožile tercijalke — ki so povsod hinavke, — da sv. mašo čita prehitro in da ne nosi ovratnika. Raič, poklican na odgovor, odrezal se je na prvo pritožba z besedami, ker je profesor latinščine, razumeva se, da zna hitro čitati latinsko, a glede drugega je opomnil, da kar se ve spomniti si je zrahljal ovratnik samo jedenkrat v nekej družbi ker mu je bilo vroče, drugače še nikoli, ter prijel za ovratnik, ga vrgel pred škofa in ga ni pozneje nikoli več nosil, do najpoznejših dni. Bil je vedno brez duhovniškega ovratnika, in le kadar je moral, ovil si je črno svileno ruto okoli vratu.

Po vednem trudu in dokazovanji napram svojim tovarišem na gimnaziji dosegel je bil zvezo, v ktero so stopili vsi, razven jednega, in ktera zveza se je odločila uvesti polagoma na nižjih razredih za Slovence materinščino kot učni jezik za več predmetov. A ovađuštvo in

Slovencem vedno neprijazna politika ste preprečili to blago in pravično nakano.

Razpršeni so bili skoraj vsi na strani vseh vetrov, a Raič je prišel v Ljutomer za kapelana. Vršile so se takrat volitve za poslanca. Bil je nekega dne v kavarni in čez nekaj časa pride za njim nekoliko bolje oblečen človek. Za kratko časa jame Raiča po strani in srpo pogledovati ter spregovori sicer bolj mrmraje, a vender še dosti razumljive besede: „Vže zopet neki narodni agitator“. Stopivši k Raiču vpraša ga naravnost: „Kdo ste pa vi in kaj iščete v Ljutomeru?“ Raič ga, osupel gleda in potem vender odgovori, da je novonastavljen kapelan ljutomerski. Dotičnik mu ni hotel verjeti in zahteval dekret. Raič ga ni imel pri sebi, nadjal se tudi ni tako surovega napada, gre mirno domov in prinese svoj dekret. Pokazavši ga dotičniku, zahteva tudi Raič od njega dekret. Ta mu ga pokaže in R. sprevidi, da je dotičnik berič c. kr. okrajnega glavarstva. Tableau! — Nikoli ni mogel pozabiti tega osramočenja. A rado se vrača. — Ko je bil pozneje Raič vže župnik pri sv. Barbari v Halozah, obiše ga nekoč sedajšnji c. kr. deželno-sodnijski svetnik v Ljubljani g. W. kot bivši c. kr. sodnijski pristav na Ptujem po dovršenej komisiji v Halozah, pri kateri je imel še s seboj tudi sodnijskega slugo. Ker se je temu pohod g. W. pri Raiču nekoliko predolg zdel, pride po njega. Pokojni R. opazivši ga, skoči po konci, zgrabi za prav debelo in močno palico. pa za njim z besedami: „Kaj pa Tebe *hudič* tukaj nosi?“ in napral bi ga bil v svojej ogorčenosti, ko bi ne bil srečno s svojo urnostjo odnesel pēt. Povprašavši ga, kaj pomeni ta prizor, obrazložil nam je z beričem v Ljutomeru in ta je bil isti. Ko pride dotični berič v bližnjo krčmo, zahteva pijače, a ob enem zabavlja proti Raiču prav grdo tako, da ga krčmar hipoma postavi pred vrata in mu namigne, naj beži, ako hoče zdrav oditi. Pijačo in vse je pustil. Zapomnil si je tudi berič to osramočenje. —

Iz Ljutomera prišel je Raič v Slivnico pri Mariboru za kapelana in vedno se je radostnim srcem spominjal trenutka, da mu je bila priložnost dana v Brezulah, precej oddaljeni vasi od Slivnice, osnovati prosto šolo, ter tako položiti temelj v nadaljnjo omiko ondotnega prostega ljudstva Omika narodova mu je bil svud i svuda pri srcu, češ, Bog ni vstvaril samih oslov. — Nehotoma so se mu obrosile oči, kadar je pripovedoval, koliko radosti so imeli v Brezuli njegovi šolarčki, kadar jim je prinesel, iz svojega nakupljenih, šolarskih in drugih knjig. Lahko so ponosni Brezulani, da so imeli tako slavnega moža ustanoviteljem svoje šole. Iz Slivnice je prišel kapelanovat k sv. Barbari v Haloze, kjer je takrat dekanoval pokojni g. Ivan Weisl. Gg. dekani so imeli takrat veliko pravico nad šolami. Pokojni Božidar se je znal tega vestno poslužiti. Popolnoma vnet za napredek revnega kmečkega ljudstva, lotil se je v Halozah najprej z vso vnemo preustroja šol in je v kratkem času popolnoma predrugačil. Do takrat popolnoma „švabske“, kakor se

je R. sam večkrat izraževal, postale so primeroma v kratkem času popolnoma naške. Pri sv. Barbari je takrat nadučiteljeval — šola je vže bila dvorazredna — vrl učitelj g. Fr. Vučnik star. R. spoznavši hipoma njegovo nadarjenost do učiteljevanja, a nezmožnost v Slovenščini — bil je Korošec, — jel ga je vabiti k sebi na pogovore pri kupici vina, prigovarjat ga k učenju v Slovenščini, netit mu iskro ljubezni do matere govorice in glej! v kratkem je postal V. jeden najnavdušenejših zagovornikov Slovenščine tako v šoli, kakor zunaj šole. Z dovoljenjem dekanovim sta jela preobraževati šolski pouk in kmalu se je pokazal uspeh. V kratkem času je zaslovela sv. Barbarška šola na daleko, kot jedna najboljših in Vučnik postal je, po takratni navadi „vzgleadni učitelj“. Na ta način se je lotil B. Raič vrstoma vseh šol, spadajočih pod nadzorstvo Weixl-novo in zaželjen uspeh ni nikjer zaostal. V obče se je preblagi pokojnik vedno in pri vsakej priliki brigal za povzdigo narodovega šolstva v materinščini, dobro vedoč, da dobro vrejena šola je podlaga vsestranskemu napredku in povzdigi blagostanja narodovega.

(Konec sledi.)

Novice.

— **Osebnosti.** Načelnik ljubljanskega žandarmerijskega zapovedništva, major gosp. Adolf Smole je imenovan podpolkovnikom. — Učitelj na državni deški ljudski šoli v Trstu, gosp. Jos. Lavrenčič je imenovan okrajnim šolskim nadzornikom za tržaško okolico.

— **Občinske volitve.** Ob obilni udeležbi volilcev in najskrajnejem pritisku nemškutarjav so se vršile ta teden dopolnilne volitve v občinski svet ljubljanski. Pa če tudi so nemškutarji napeli vse sile in se v tretjem razredu celo s socijaldemokrati zvezali so vendar gorostasno propali. V tretjem razredu jih je od 1334 volilcev prišlo na volišče 704. Dobila sta kandidata narodne stranke gg. Josip Kozak 538 in Anton Klein 536 glasov. Nemškutarski kandidat gosp. Franc Pock je bil dobil 168 in Mihael Hribar 156 glasov. V drugem razredu je od 1103 volilcev prišlo na volišče 715 in so dobili kandidati narodne stranke gg.: dr. Danilo Majaron 496, Andrej Senekovič 489, Anton Svetek 488, Ivan Šubic 486 in Anton Komovec 486 glasov. Nasprotna kandidata gg. Arthur Mahr in Alojzij Dzinski sta dobila po 198 glasov. Danes je volil prvi razred Dasi so nemškutarji v tem razredu mnogo upali na zmago, so vendar propali in slovenski kandidati so prodrli z do 100 glasovi večine.

— **Lokalni vlak mej Ljubljano in Lescami** prične zopet s 1. majem voziti. Iz Lesc se odpelje ta vlak zjutraj ob 6 uri 20 minut in dojde v Ljubljano na južni kolodvor ob 7 uri 55 minut. Odpelje se vlak iz Ljubljane ob 7 uri 15 minut zvečer in dojde v Lesce ob 8 uri 50 minut zvečer.

— **Slovensko delavsko stavbeno društvo** v Ljubljani se je ustanovilo, ki ima namen delavcem pomagati do lastnih, zdravih stanovanj.

— **Slovenska krščanskosocijalna zveza** priredi v nedeljo dne 1. maja izlet na Šmarno goro. Na gori bo ob 1/2 10 uri sv. maša. Skupni obed bo v Št. Vidu pri gospodu Cirmanu kjer se tudi vrši popoldne po shodu, katerega priredi „Slovensko katoliško delavsko društvo“ iz Ljubljane v rokodelskem domu, velika ljudska veselica.

— **Efektne loterije mesta ljubljanskega.** Kakor znano, dovolil je presvetli cesar vsled potresa toli prizadetemu mestu ljubljanskemu prireditve efektne loterije, katera je založena z 2700 glavnimi in stranskimi dobitki v vrednosti 100 000 kron. Prvi glavni dobiček v znesku 50 000 kron izplačal se bode, ako bo lastnik dotične srečke to zahteval, v gotovini v zlatu. Čisti dohodek efektne loterije namenjen je zakladu za regulacijo ljubljanskega mesta. Z ozirom na obče koristno svrhu te loterije in na nizko ceno srečk nadejati se je živahne udeležbe vseh slojev našega prebivalstva. Srečke dobivajo se po kroni (50 krajcerjev) v vseh tobačnih trafikah, loterijah in menjalnicah. Javno žrebanje vršilo se bode nepreklicno dne 4. oktobra 1898.

— **Ustanova za kranjske invalide.** Razpisana je Schellenburgova ustanova za invalide v znesku 129 gl. 88 kr., eventuelno vsprejem dotičnika v oskrbovanje kakega vojaškega invalidišča. Pravico do ustanove imajo le v resnici potrebni invalidi iz Kranjske, v prvi vrsti oni, ki so bili ranjeni pred sovražnikom.

— **Doklada za hrabrostne svetinje.** Presvetli cesar je odredil, da se vsem sedanjim lastnikom zlatih ali srebrnih hrabrostnih svetinj prve vrste s 1. januarjem 1898 pričenši, svetinjska doklada podeli do smrti. Ker pa ni nikake razvidnice o upravičencih, priznala in izplačevala se bode svetinjska doklada le onim, ki pismeno ali ustmene prosijo za to. Prošilec mora dokazati upravičenost ter prošnji priložiti zanesljivo potrdilo, da ni morebiti vsled kazenske razsodbe izgubil pravico do hrabrostne svetinje.

— **Volila.** Umrla gospa Ana Knez v Spodnji Šiški je volila v svoji oporoki 1000 gld. za jedno ustanovo ubožnega zaklada občine Spodnja Šiška s tem določilom, da naj se vsakoletne obresti od ustanovne glavnice razdele na sv. Ane dan mej najbolj potrebne reveže v Spodnji Šiški. Poleg tega je volila družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, čitalnici in gasilnemu društvu v Spodnji Šiški po 100 gld.

— **Na Brezjah** se prično s 1. majem zopet redne sv. maše ob nedeljah in praznikih. Prva sveta maša je ob 1/2 7. uri in druga ob 1/2 11. uri.

— **Pobiranje najemninske doklade v Novem mestu.** Presvetli cesar je potrdil sklep deželnega zbora kranjskega, da se sme pobirati 4% doklada od najemninskih dohodkov v mestni občini Novomeški za leto 1899 do vsätetega leta 1908.

— **Cistercijani v Zatičini.** Dne 25. aprila dobili so v Zatičino cistercijane. Sedaj je prišel prior z jednim patrom, da prične s popravilanjem od vlade kupljene grajščine. V jeseni ko bode samostan za silo urejen pride cel konvent. Došla cistercijana so Zatičani prav slovesno vsprejeli.

— **Nova pošta** se odpre dne 1. maja v Katinari v tržaški okolici. Zvezo bo imela s poštnim uradom v Trstu po vožni pošti, ki vozi jedenkrat na dan mej Trstom in Bazovico.

— **Tržaške pridige v poslanski zbornici.** Zaradi dogodkov povodom preklicanih misijonskih pridig v Trstu so slovenski poslanci podali interpelacijo na vlado. Laški poslanci so bili tudi to-li drzni, da so interpelirali. Kakor da bi ne bili dosegli že z demonstracijami tega kar so želeli. Seveda ostudne demonstracije je bilo treba malo oprati.

— **Razoroženje občin v Istri.** C. kr. namestništvo je izdalo odredbo, s katero se prepoveduje nositi orožje sumljivim osebam v občinah Poreč, Vrsar in Vižinada v Istri. Ta odredba je bila z ozirom na napade, katerim so bili zlasti Hrvati izpostavljeni prav potrebna.

— **Utonil** je dne 25. aprila v Uinci pri Planini posestnik Matija Slabe iz Ivanjega sela. Šel je vinjen s plininskega semnja in se prekucnil v potok.

— **Samomor.** Že par tednov so pogrešali tukajšnjega krojaškega mojstra Nučiča. Takoj se je sodilo, da je izvršil

bilo kacega večjega ali manjšega veleposestva. Na Dolenjem Avstrijskem obsega veleposestvo 25% vseh zemljišč te kronovine. Izmej 381 oseb, ki so lastniki teh veleposestev, ima 75 oseb vsaka po več kakor 2000 oralov sveta. Teh 75 veleposestnikov ima v svojih rokah 16% vse dolenjeavstrijske zemlje. Mej temi veleposestniki jih je 62, ki imajo več kakor 2000 in manj kakor 10.000 oralov sveta, osem jih je, ki imajo več kakor 10.000 in manj kakor 20.000 oralov sveta, pet jih je pa, ki imajo celo nad 20.000 oralov velika posestva.

K tem veleposestvom pa ne spadajo samo zemljišča, ampak tudi še 117 gradov, 30 žag, 4 žganjarne, 8 različnih tovarn, 32 opekarn, 60 mlinov, 18 kamnolomov, 6 apnenic (te so seveda velike, tako da gore neprestano), 2 glažuti, 6 pivovarn, 73 gostiln, 24 pošt, 1 lekarna, več toplic itd. Katoliška cerkev ima v tej kronovini v svoji posestni brez župniških zemljišč 115.000 oralov zemlje. Samo samostan Lilienfeld ima okoli 37.000 oralov sveta. Po poročilih deželnega odbora dolenjeavstrijskega, predloženih deželnemu zboru, ima jedno kmetско posestvo na Dolenjem Avstrijskem povprek po 26 oralov sveta. Če bi se ta zemlja, ki jo ima zgoraj navedenih 75 veleposestnikov, katera posestva merijo od 2000 do 20.000 oralov, razdelila po meri kmetških posestev, torej na posestvo po 26 oralov, napravilo bi se iz nje 22.000 kmetških gospodarstev, vsako po 26 oralov, iz cerkvenega zemljišča, ne vstevši župnijska posestva, bi se pa napravilo 4700 kmetških gospodarstev.

Toda dolenjeavstrijski veleposestniki so še berači v primeri z veleposestniki na Češkem, na Moravskem, v Šleziji in v Galiciji. Na Moravskem poseduje 145 veleposestnikov 24% vse moravske zemlje, mej temi 10 veleposestnikov 5%, 4 osebe 2%, 1 oseba 5% vse zemlje. Duhovščina je lastnik 3½% vsega sveta. V Šleziji ima 36 veleposestnikov 26% in cerkev 10% vse šlezijske zemlje. V Galiciji poseduje samo 45 večjih veleposestnikov 700.000 hektarov t. j. okoli 1.300.000 oralov ali 9% vse gališke zemlje. Češka ima okoli 10.000.000 oralov zemlje. 362 veleposestnikov poseduje od te zemlje čez 2.000.000 oralov, približno 28% vse češke zemlje. Najubožnejši mej temi magnati ima v lasti okoli 11.000 oralov in po katastru kaci 114.000 gld. dohodkov na leto. Največji veleposestnik na Češkem ima blizu 300.000 oralov zemlje, čistega dobička po davčnem katastru pa čez 1.000.000 gld. na leto. Seveda so na teh prostorih tudi velikanske tovarne, žage, malni, opekarne, apnenice, rudarstva itd. Katoliška cerkev ima okoli 200.000 oralov polja, lepe gozde, razne tovarne, več rudnikov, 51 pivovarn, 19 parnih in več navadnih žag, 21 velikih opekarn in 5 žganjarn.

Gozdov je v Avstriji tostran Litve okoli 20.000.000 oralov. Čez 1¾ milijona oralov teh gozdov je lastnina veleposestev ki so vezana in se imenujejo fidejkomisi. Ta veleposestva se ne smejo prodati, ker je njih namen, skrbeti za to, da se plavokrvnežem vedno dobro godi.

Če bi se češka zemlja razdelila tako, kakor smo zgoraj računali, namreč na posestva po 26 oralov, bi se iz posesti 362 čeških magnatov napravilo 102.000 kmetških gospodarstev, iz cerkvenega zemljišča pa 7400 kmetških gospodarstev.

Poučni in zabavni del.

O Raičevi 70letnici.

Slavimo slavne može!

(Konec.)

V svojej navdušenosti do skrbi narodove omike in napredka vsklikol je večkrat: „Dajte mi šolo v roke in gibljem ves svet!“ — Kaj pa Raičevi stanovski tovariši? Še za njegovega života so bili, ki jim je opravičeno očitati mogel, da so mračnjaki, ki skrbijo le za svoje žepe in svoje sorodnike, namesto da bi bili, k čemur so po svojem sv. stanu poklicani, pravi učitelji, ljubitelji in prosvetitelji narodu. Kaj bi porekel še le dan danes? V hladnem grobu svojem bi se obrnol zvedevši, kako tovariši njegovega stanu, večinoma skoraj, bijejo njegovim vzvišenim vzorom kruto v obraz. Bojijo se socijal-demokratizma, kakor vrag križa, a ne pomislijo, da le neuko ljudstvo, ki si ne more v svojej neomiki pomagati v raznih pripetivših se mu neznosnih slučajih, poprijelo se bo z vso silo naukov demokratizma, — glej! na Hrvaško! — samo nauki sv. vere ga ne bodo mogli takrat tolažiti, osobito ako jih ne razumeva do jedra, kar je jedino le po kolikor mogoče vsestranskej, temeljitej naobrazbi ljudstva mogoče. Kam plovemo? —

Ko so obveljale nove šolske postave, postal je B. Raič, tako rekoč, duša in telo domače šole. Razžalostilo ga je, da so morali otroci I. razreda sedeti, pisati itd. na tleh. Napel je vse sile, da se je temu opomoglo in so se pripravili dve primerni šolski sobi. Ker je vsled števila šolskih otrok zakon zahteval razširiti šolo v večrazrednico, nanesel je slučaj, da se je po Raičevem ne malem prizadevanji kupila druga hiša in zraven nje velik vrt v šolske namene. Ako se sedaj na tem vrtu stavi novo šolsko poslopje, je v prvej vrsti vzrok pokojni Raič. Bil je ves čas načelnik in izvzemši jedno upravno dobo tudi šol, ogleda pri sv. Barbari v Haložah. Jako ga je veselilo, ako je mogel zato šolo pridobiti za šolo vnetih, domoljubnih in naobraženih učiteljic, kar se mu, žal! ni posrečilo vsakokrat. Pripetilo se je jedenkrat, da pride takratni kr. šol. ogleda poznejši deželni glavar gosp. Wurmbbrand — rodом Haložan — nadzorovat šolo. Učitelj je imel obravnavati primerjaje toplo in tlakomer. Ne ve se vsled česar je tako zabredel, da po njegovem poučevanju sodé, ni sam več vedel teh dveh razločevati, kako še le otroci. Na željo grota W. prevzel je Raič pouk in ga nadaljeval ter dovršil tudi v drugih predmetih tako izbornu, da ga je pred vsemi učenci pohvalil kot vzornega učitelja. Sploh se je kazal, kot popolnoma več v pedagogiki, imel je skoraj vse pedago-

giške klasike in jih razumeval do jedra. Njegov pouk v krščanskem nauku ni bil suhoparen in dolgočasen; nikdar ne pozabim s kakim zanimanjem smo ga vsakokrat poslušali in razumevali nauk božjih resnic do dna. On pri znanju krščanskega nauka ni gledal na prazno, nerazumljeno blebetanje na pamet, nikoli se ni oziral na vnanjost, nego na notranjenost, kakor se to žali Bože! pri tolikih vrši ravno narobe in še dan današnji! — O! po teh „velmožnih“ prezirana pedagogika itd. kje si? Njegova najmanjša zasluga ni, da je okr. zastop Ptujski poprej bivši v nemških popravem nemčurskih rokah, preišel v oblast zavednih slovenskih narodnjakov. Izvoljen je bil okr. odbornikom in se kot tak mnogo trudil za vpeljavo slov. jezika v obč. uradih in to tudi večinoma dosegel. Zmiraj se je pri vsakej priliki z vso odločnostjo potegoval za uvedbo slov. jezika v vse urade in šole. Dopisoval je sam vedno vsem duhovskim in deželskim gosposkam v slov. jeziku in zahteval, da mu one dopisujejo istotako in sicer tudi s slovenskimi naslovi na zavitkih.

Za pok. vladike labodskega Stepischnega sklenil je svoje duhovne sobrate po okrožnici povabiti k sklepu, po katerem bi se obvezali vsi duhovniki z višjimi oblastmi poslovati v naščini, počenši z novim letom. Na omenjenej okrožnici je pritrdilo temu 95: slovom devetdeset in pet duhovnih mu tovarišev, a v odločilnem času ostalo mu je vernih samo pet. Čuditi se je samo tolikokrat hvalisanej neomahljivej in značajnej narodnosti dotičnega svečeništva! Pokojni vladika, zvohavši prouzročitelja temu, tožil ga je tedanjemu c. kr. namestniku Kübecku in obsojen je bil na 100 gld. globe in 80 gld. stroškov. ktere je imel takoj plačati. Ker mu je takrat, kakor pri njegovej občeznanej radodarnosti in gostoljubnosti, manjkalo drobiža, prisiljen je bil in sicer po razmeroma nizke ceni prodati par volov. Radi tega se je pozneje vsakokrat kadar je nanese govorica na Kübecka izrazil ironično, da ne samo Kü—beck, nego „oksen“ tudi. —

Ko je nekoč okr. glavar ptujski Premierstein hotel v sosednej leskovskej fari v nekem jako zakotnem in skritem kraju, kjer kakor se je neki kmet izrazil, še nobeden ptič noče prebivati, ne da bi kak učitelj v ustanoviti novo šolo, protestirali so z Raičem vred vsi temu ter je Raič zahteval, da se v tem napiše zapisnik v slov. jeziku. Raič je obračal, a Premierstein obrnil. Med tem ko je Raič obiskal dom. gosp. župnika — sedaj v Vojniku — pisali so dotični zapisnik v šoli in sicer v švabskem jeziku. R. domislivši se zvitosti gospodov političnih uradnikov, opozori dom. g. župnika naj gre gledat kaj delajo. Dotični gospod je zahteval prečitanje zapisnika in glej! istinito je bil v nasprotnem smislu, kakor poprej sklenjeno, napisan. R. ogorčen vsled tega sestavil je ostro pismo zahtevajoč, da, ako bodo politična oblastva postopala napram slovenskemu narodu tako silovito in protizakonito, napotili se bodo slov. poslanci, da odrečejo državi davek in vojake. R. pozvan k mariborskemu c. kr. okr. glavarstvu radi tega na odgovor, bil je ka-

znovan na 40 gld. globe. Ker se ni smel zagovarjati, užalilo ga je tako, da se mu je prehladivšemu med potjo domov razlil žolč. To je bil vzrok njegove na to sledeče dolgotrajne in mučne bolezni, zlečil ga je g. Gregorec, zdravnik pri sv. Marjeti, a od tega časa ni bil nikoli več popolnoma zdrav in ta slučaj je bil med drugim tudi vzrok njegove prerane smrti.

Bilo je tudi, da mu je poprej omenjeni okr. glavar pošiljal uradno v šolskih zadevah neki ukaz, a R. ga je vedno vračal z dostavkom: „Nazaj! Ne razume: Raič“, in to zato, ker je bil naslov na zavitku napisa v „švabščini“. Dostaviti je potem pustil dotični okr. glavar omenjeni ukaz odprt po svojem slugi, kateri si je privzel kot svedoka dom. župana glede dostavbe ukaza Raiču. Ob enem je bilo mu naznanjeno, da ga je radi renitentnosti okr. šol. svet ptujski kaznoval z globo v znesku od 10 gld. R. bivši takrat vže ud okr. šol. sveta vpraša dospevši k seji dotične ude, kateri izmed njih je bil navzoč pri seji, ko se mu je odmenila dotična kazen. Dobil je od vseh nikaven odgovor in vprašal, je li morebiti okr. glavar sam vže okr. šol. svet? Po odsotnosti R. bil je oproščen navedene kazni, a okr. glavar sramotno poražen. Dobival je potem vedno pisma in ukaze od omenjenega gospoda v naščini. Nekaj dokazov kako dosledno in vstrajno se je blagi pokojnik vedno bojeval za veljavo slov. jezika, zmeraj se držeč, svojega gesla: Rodu pravico!

Kot ud okr. šol. sveta potegoval se je vedno z vso odločnostjo in nepristransko za napredek narodovega šolstva in ugled učiteljstva. Akoravno bi po mnenju g. okr. šol. nadzornika marsikateri učitelj ne bil imel dobiti včasih starostne doklade, potegoval se je on odločno vsakokrat za pridobitev doklad, češ, ako vže radi drugega ne, pa gotovo radi tega, ker se naše učiteljstvo muči nepotrebno in protizakonito, vsled vsiljevanja po višjih šol. oblastih s poučevanjem v drugem dežel. jeziku. Marsikateri učitelj mu je dolžan hvalo vsled tega in osobito še jeden njegovih domačih učiteljev, kateri ga je v svojej zaslepljenosti višjim oblastim črnil kot panslavist, rusofila, veleizdajico itd. Iz same hvaležnosti čez to, spravil je pok. R. dotičnikovega sina koj v začetku v mariborsko semenišče, plačeval pol leta zanj hrano, obleko itd. in ga tudi pozneje z vsem potrebnim oskrboval. Žal mu je le bilo nadarjenega dečka, da je v šesti šoli umrl. Dokaz njegove plemenite in blage značajnosti ter odkrite, požrtvovalne ljubezni do bližnjega. Žal, da je ta med njegovimi sotovariši tako redka in postaja vedno redkeja, ker se navadno nahaja le v ustih, a v srcu niti duha niti sluha v njej! —

Domoljubje njegovo je bilo brezmejno. Žrtvoval se je za svoj mili pa kruto tlačani narod duševno in telesno. Prisiljen postati poslancem slov. ljudstva pisal mi je na mojo čestitko nastopno pismo:

„Preblagi mi prijatelj!“

Presrečna Vam bodi zahvalnost za dotično čestitko; slovenski narod, katerega bolje ljubim, nego li zaslužuje,

ne bi mi bil mogel neugodnejšega bremena naprtiti na moje stare dni. Haložan — pa bečki židovi, kako se to sklada. Prof. Miklošič zvedevši o tej nespretnosti rekel je: „ich bedauere einen jeden, der da hinein kommt“. Na zdravje! In dr. Vošnjak vedno ponavlja: „naj vrag vse vzame“, namreč v Beču

Bodemo videli. Jaz se nisem ponujal, nego narod me je primoral v ta jarem, naj se torej tudi skrbi, da se ta stvar dično zvrši. Poslednji dopis iz Olimpa v Brencljnu bi slovenskemu razumništvu priporočal na čitanje: ondi se ponavlja bridka istina, samo lecam se, ako dospem v Beč — ka me ne bo domov več. Sicer bodi si tako ali onako, kdor reče a, mora reči b“

Iz slednjega je razvidno, da je čutil R. že naprej svojo csodo. Njegovo požrtvovalno rodoljubje kazalo se je v sijajnej meri tudi v gmotnem oziru, kadar je bilo treba pomoči v prosep narodove prosvete, kakor je takrat za priprave daroval 500 gld., ko se je prvokrat predstavljala slovenska gledališčna igra v Ptui; narodna podjetja našla so vsikdar v njem zdatnega podpornika, prireditve v proslavo slovečih narodnjakov stale so ga mnogo ne samo v duševnem nego skoraj vsakokrat tudi v gmotnem obziru. Ta njegova radodarnost izvanredna gostoljubnost spravila ga je tako daleč, da je skoraj umrl kot revež.

Najbolje gostoljuben se je pa vender kazal proti učečej se nadopolnej mladini in narodno čutečemu, odkritosrčno z vsemi močmi za napredek narodov delujočemu učiteljstvu. Dokazov k temu je še obilo živčih.

Kot duhovnik je bil v vseh svojih opravilih vedno natančen in znan daleko kot sloveč pridigar. K njegovim propovednim ni bilo nikoli treba priganjanja. Vse ga je rado in zvesto poslušalo, pripravljen je bil vestno na vsako propoved, govoril je prepričevalno, navdušeno navduševaje, šlo mu je iz srca in segala tudi globoko v srca prisotnih poslušalcev. Nehotoma so se ti porosile oči in ako že drugače ne, pa vender kadar si zagledel njegove vestne poslušalce, osivelih brad, resnega obraza, pretakajoče debele solze po ovnelem licu. Bil ni samo tako rekoč rojen govornik, nego govorništvo ga je tudi najbolje veselilo in z največjo radostjo je čital slavne govore najimenitnejih govornikov. Pa tudi njegova impozantna postava je očarala vsakoga. Ni bilo osobito na slov. Štajerju skoraj nobene slovesnosti, pri kateri bi ne bil sodeloval kot slavnostni govornik in istinite besede je pisala o njegovi smrti „Südost. Post“ izjavivša, da ni več onega, kateri nas je znal z iskreno svojo besedo, prepričevalnim in navduševalnim govorom očarati, da se je igral z našimi srci in jih mečkal tako rekoč, kakor bi bila iz voska.

Zvedevši ljubljanski rodoljubi, da ga je zadela na Dunaju opasna bolezen in pa, da so ga baje hoteli neki zlobneži zastrupiti, pohiteli so ponj in dovedli ga v belo slovensko Ljubljano, kjer je blagi mož v 60tem letu

svoje dobe dne 6. junija 1886. leta zatisnil svoje oči k večnemu počitku. Tužno je zastokala vsa Slovenija, zvedevši o smrti jednega svojih najbližjih in najplemenitejših sinov. Blag mu ohranimo spomin!

Njegov veliki duh pa naj nas preveva, bodri in navdušuje k odločnemu in vstrajnemu posnemanju njegovih del, da končno dospemo do slavne zmage z vresnitvijo njegovih vzvišenih nazorov!

Te vrstice naj bi pa vspodbodile vse slovenske rodoljube, osobito pa njegove osobne znance in prijatelje, da bi se v spomin 70letnice njegovega rojstva njemu v proslavo vršila primerna slovesnost z vzdajanjem ali stavbo spomenika bodi si na njegovem rojstnem domu, bodi si pri sv. Barbari v Haložah. Najbolje pa trkam v tem obziru na blaga srca sicer revnih Haložanov, kjer se je vedno kazal tudi v dejanju kot njihov največji dobrotnik. Le po njegovem napornem trudu so dobili vsako dnevno pošto, tedenski semenj, most čez Dravo in še mnogo drugega. Nasvetoval bi, da bi se zadeve lotil njegov nekdanji najljubši prijatelj preblagorodni g. dr. Ivan Geršak c. kr. bilježnik v Ormožu. Spoštujmo svoje velike dobrotnike in kažimo se jim tudi v dejanjih hvaležni, ako želimo spoštovanja od drugih! Bog in narod!

— **Imenovanje.** Praktični zdravnik v Ogleju g. dr. M. Weiser je imenovan okrožnim zdravnikom v Vel. Lašičah.

— **Draginjske doklade državnim uradnikom.** Posl. dr. Ferjančič, Kušar in tovariši so interpelovali finančnega ministra, če misli tudi letos dovoliti draginjske doklade državnim uradnikom in slugam, ker draginja nastala vsled potresa v Ljubljani še do danes ni jenjala.

— **Papežev dvorni založnik.** Presvetli cesar je dovolil tukajšnjemu lekarnarju Gabr. Piccoli-ju, da sme vsprejeti in nositi od Nj. svetosti papeža Leona XIII. podeljeni mu naslov papeževega dvornega založnika.

— **Mestna dvorana ljubljanska.** Minoli torek je občinski svet prvič zboroval v prenovljeni mestni dvorani. Dvorana, zidana v l. 1717. in 1718. pač ni bila več primerna zahtevam sedanjega časa in trebalo jo je prenoviti. Prenovljena dvorana je krasna in dela čast mestu in njenim prenoviteljem.

— **Jubilejsko razstavo** otvore slovesno jutri 7. maja na Dunaji.

— **Potrjen zakon.** Presvetli cesar je potrdil od deželnega zbora kranjskega sklenjeni zakon, da naj se občina Velika Dolina razdeli v dve občini.

— **Nedeljski počitek** Ministerski predsednik grof Thun je odredil v notranjem ministerstvu nedeljski počitek. Za odpravo najnujnejih in neodložljivih del ob nedeljah se bodo pa uradniki vrstili. — Pri železnici se je odrejeni nedeljski počitek jel izvrševati minolo nedeljo. Na tukajšnjem južnem kolodvoru so izostali štirje tovorni vlaki.

— **C. kr. deželni šolski svet** je pritrdil razširjenju jednorazrednic v Železnikih, Ihanu in Stopičah v dvorazrednice ter ustanovitvi jednorazrednih ljudskih šol v Zabrljah in Dolžu. Prošnji za razširjenje jednorazrednic v Gotenich v dvorazrednico ni ugodil.

— **Za kolesarje.** Novi cestnopolicijski red za ljubljansko mesto, ki je stopil v veljavo dne 1. maja ima tudi določilo,